

DREPTUL

LEGISLAȚIUNE — DOCTRINA — JURISPRUDENȚA — ECONOMIA POLITICĂ

APARE ODATĂ PE SĂPTĂMÂNĂ SUB CONDUCEREA D-lor

C. G. DISSESCU

V. ATHANASOVICI, PAUL NEGULESCU, DEM. NEGULESCU, ALEX. CERBAN, C. MEITANI,
N. POLIZU-MICȘUNEȘTI, C. HAGI-THEODORAKY

SILIU RĂDULESCU
PRIM-REDACTOR

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA
3, STRADELA SF. SPIRIDON, 3

B. P. RĂDULESCU
REDACTOR-ADMINISTRATOR

Ion N. N. Stambolescu. — *Probleme de ordin constituțional.*
Dim. G. Maxim. — *Pierderea naționalității române după legea nouă din 1924.*

Jurisprudența Română. — *Înalta Curte de Casație și Justiție, secții-unite.* — *Starea de asediu.* — *Legea din 1916.* — *Dacă a rămas în vigoare sub noua constituție.*

Bibliografie.

PROBLEME DE ORDIN CONSTITUȚIONAL

— Urmare ¹⁾ —

În altă ordine de idei se pune întrebarea dacă un ministru comite un delict sau o crimă în exercițiul funcțiunii sale sau că simplu particular este el justițiabil ca și reprezentanții nației, de instanțele represive ordinare?

În prima ipoteză, adică dacă un ministru comite un fapt penal în exercițiul atribuțiilor sale, răspunsul este cu totul contrariu de cel dat la întrebarea relativă la aleșii națiunii; anume că crimele sau delictele comise de un ministru în exercițiul funcțiunii sale, adică nu ca simplu particular, cum prin articolul 98 din constituție se hotărăște formal, că numai Curtea de Casație este competente, și încă constituită în secții unite, a judeca pe un ministru acuzat de asemenea fapte; răspunsul la întrebarea pusă, este că instanțele ordinare represive sunt absolut necompetente a cerceta, și deci și mai puțin competente a judeca asemenea fapte.

În așa circumstanțe urmează dela sine, că orice instanță represivă, sesizată fie direct prin plângerea unei părți, fie chiar sesizată prin rechizitor de ministerul public, dacă s'ar găsi un asemenea reprezentant al parchetului, necunoscător al principiilor de drept constituțional, ca să trimeată în fața instanțelor ordinare pe un ministru pentru fapte comise în exercițiul funcțiunii sale, instanța represivă nu se va putea declara competente de a judeca, sau măcar reține afacerea sub pedeapsă de a-și vedea hotărârea sa casată, sau chiar anulată după

recursul făcut de ministrul justiției, prin procurorul general al Curții de Casație, pe temeiul articolelor 22 și 27 din legea organică a aceleiași curți. Motivele acestei derogări la dispozițiile dreptului comun, ca delictele să fie judecate de judecătorii sau tribunale, iar crimele de curțile cu jurați, trebuie căutate în prim loc în considerațiunea că legiuitorul constituant s'a temut, că dacă ar fi lăsat ca faptele comise de miniștri în exercițiul funcțiunii lor să fie judecate de instanțele ordinare, fiind date pasiunile politice extrem de violente în anumite momente, guvernarea țării ar deveni imposibilă, miniștrii fiind zilnic sustrași dela ocupația lor, citați fiind ca inculpați pe la toate instanțele judecătorești din toată țara, pentru fapte mai mult sau mai puțin închevuite, sau exagerate, ceea ce ar fi adus desordinea în stat.

Oricine își poate da seama la ce neajunsuri ar da loc posibilitatea unor asemenea străgăniri, dacă partidele politice s'ar servi rând pe rând de asemenea arme, spre a discredita adversarii; așa că în interesul, nu al unui ministru anume determinat, mai puțin însă în interesul unei anumite persoane, ci în interesul bine înțeles al ordinii în stat, legiuitorul constituant a trebuit să adopte măsura de care ne ocupăm.

În al doilea loc, s'a temut legiuitorul nostru constituant ca nu cumva ministrul dat judecății, prin influența ce are în stat, să influențeze asupra judecătorilor dela primele instanțe, spre a-i împiedica de a-și face pe deplin datoria de aceia a încredințat judecata ministrilor, supremei instanțe judecătorești: Curții de Casație, și încă a dispus ca judecata să se facă în secții-unite.

Deci legiuitorul a fost călăuzit de o îndoită considerație una în favoarea ministrilor, spre a nu-i sustrage dela ocupațiile multiple, impuse de datoria d'a governa, alta de teama influenței lor asupra judecătorilor dela primele instanțe; așa că această dispoziție, derogatorie dela dreptul comun,

1) V. Numărul precedent.

are la baza sa un interes de ordine publică, și ca atare, cred că nu poate fi lăsat la discreția părților, chiar de ar conveni ele să deroage la ea.

De aci mai rezultă încă, că nu numai dacă cel ce reclamă, recunoaște că faptul delictuos sau criminal, de care susține că s'a făcut culpabil un ministru, e comis în exercițiul funcțiunei sale, este loc la declinator de competență; dar chiar dacă în mod insidios cineva ar încerca să traducă în fața instanțelor ordinare pe un ministru, pentru fapte comise în asemenea condițiuni, e suficient să se facă dovada sau o așa dovadă să rezulte în orice mod, din actele sau spusele reclamantului, pentruca instanța represivă să-și decline competența d'a judeca un fapt comis în aceste circumstanțe; căci incompetența aceasta rezultând dintr'o dispoziție constituțională, dintr'o regulă de ordine publică, ca atare trebuie invocată, și dela început chiar, de judecători.

Este de notat că prin recursul în anulare, întemeiat pe dispozițiile articolelor 22 și 27 din legea organică a Curții de Casație, se vor putea anula nu numai hotărârile date, ci și orice încheeri prin care s'ar încuviința amânări, cereri de probatorii, în scop d'a târăgăni inutil soluția chestiei care primează totul, adică soluția chestiei de incompetență a instanțelor ordinare d'a judeca o astfel de afacere.

Suscitatele articole 22 și 27 îndreptătesc pe ministrul justiției a cere anularea tuturor măsurilor luate, chiar dacă nu au caracter de hotărâri desăvârșite, sau a actelor judecătorești ale oricăror instanțe, care ar cuprinde un exces de putere, sau ar fi făcute fără competență.

În adevăr, ce exces de putere mai caracterizat s'ar putea închipui, decât cazul mai sus citat, când se face dovada, că faptul pentru care se reclamă este săvârșit de un ministru lucrând în această calitate, deci justițiabil pe temeiul articolului 98 din constituție, de o instanță excepțională, cum este Curtea de Casație, lucrând ca Înaltă Curte de Justiție, care în cazul de care ne ocupăm nu poate fi sesizată decât de către oricare din adunările legislative, sau de capul statului.

Tot ceea ce s'a zis despre miniștrii se aplică, după cum dispune articolul 38 din legea responsabilității ministeriale din 1879, și complicitilor lor, pentru faptele comise de miniștri în exercițiul funcției lor bine înțelese.

Pentru orice alt fapt calificat delict sau crimă comis de un ministru, în afară de exercițiul funcțiunei sale, adică în calitate de simplu particular, el rămâne conform dreptului comun, justițiabil de instanțele represive ordinare.

Intr'un asemenea caz însă, legea responsabilității

ministeriale din 1879, mai acordă o garanție ministrului, căci conform articolului 10 din citata lege, nici urmărirea nici instrucțiunea unui asemenea fapt nu vor putea începe, fără autorizarea adunării din care face parte acel ministru; și chiar de nu e nici deputat nici senator, încă o asemenea autorizare e necesară, dar ea se va putea cere, după alegerea reclamantului, ori dela cameră ori dela senat.

Chiar în ce privește daunele civile, ce un particular ar putea pretinde, pentru un decret sau o dispoziție ilegală sau contrară textului constituției, care l'ar fi vătămat, încă particularul care are dreptul, după dispozițiile articolului 99 din constituție, a intenta proces contra Statului, nu poate chema pe ministrul pretins în culpă, rămânând însă Statului dreptul, pe baza autorizației dată de unul din corpurile legiuitoare, să cheme la răspundere pe ministru fie în timpul procesului intentat, fie ulterior, pentru daunele suferite de stat din vina lui.

În fine, în materie de contravenție, miniștrii învinuiți de un asemenea fapt, sunt justițiabili de tribunalele ordinare; și aci însă conform articolului 13 din legea responsabilității ministeriale, se face o excepție în sensul că ei sunt judecați de tribunalele de județ, iar nu de judecătorii, însă fără vre-o prealabilă autorizare.

Acestea sunt principiile elementare de drept pe care m'am crezut obligat a le reaminti din cauză că în ultimele timpuri păreau a fi complectamente uitate.

Ion N. Stambulescu,
Procuror General la Curtea
de Casație

Pierderea naționalității române după legea nouă din 1924.

Diviziunea materiei. I) Decăderile. 1). Cele trei cazuri a decăderilor dela naționalitatea română. Critica sistemului de către Pillet & Niboyet și Cogordan. 2). Legea nouă română nu face deosebire între național și cetățean român. Considerațiuni politice și necesitatea unei pedepse severe au motivat înlăturarea zisei deosebiri. Combaterea opiniunilor lui Cogordan și Alvarez. 3). Lacuna legii noi în ce privește procedura și instanța desnaționalizării. § 1). Funcțiuni publice în străinătate. 4). Sistemele legislațiilor europene în privința pierderii naționalității prin acceptarea funcțiunilor publice dela guvernele străine. Condițiunile cerute de legea nouă română. În caracterizarea funcțiunei publice străine trebuie considerat concepțiunea legilor române. Teoriile d-lor Pillet & Niboyet și Alexandresco. 5). Însărcinările private și onorifice acordate românilor de un guvern străin

nu dau loc decăderii. 6). *Funcțiunea publică străină trebuie primită voluntar.* 7). *Insărcinările date de instituțiuni publice străine ce n'au nevoie de învestitura guvernului nu pot aduce decăderea.* § 2). *Supunerea la protecția străină.* 8). *Dispoziția § 2 are rațiune istorică în dreptul român.* *Lămuririle lui Alexandresco.* 9). *Nesiguranța jurisprudenței române în interpretarea textului legal.* *Fixarea adevăratei teorii în 1898 de către Inalta Curte de Casație.* *În întrebuintărea unui pașaport străin de către un român, numai confirmarea acestei manifestări de voință prin un fapt categoric și interesat poate de loc la decădere.* 10). *O aplicațiune perfectă a acestei interpretări de către Tribunalul Dorohoi, în caz de confuziune asupra caracterului și consecințelor unui fapt.* *Exemple.* 11). *Aplicațiunea aceleiași interpretări în ce privește servirea cu un pașaport străin prin art. 22 al regulamentului pentru organizarea Dobrogei-Noi.*

După noua lege română naționalitatea poate fi pierdută prin șapte cauze: 1). prin dobândirea unei naționalități străine (art. 36 al. a și b). 2). prin căsătorie, în cazul art. 38; 3). prin decădere dela naționalitatea română (art. 36 al. d și e și art. 37); 4). prin retragerea naturalizării, (art. 41 și 42); 5). prin renunțare la naționalitatea română, (art. 34, 35 și 40 din lege); 6). prin anexiune de teritoriu la o țară străină (art. 63; și, 7). prin opțiune, constatată ca făcută de persoanele prevăzute în art. 56 din lege, înainte de promulgarea ei (art. 60).

În vedere că pentru parte din aceste cauze ne-am ocupat altă dată¹⁾, vom determina numai pentru cele prevăzute dela No. 3, 5 și 6: decăderea, renunțarea și anexiunea, stabilind atât condițiunile cerute pentru pierderea naționalității cât și efectele ce le produc. Am arătat apoi lacuna ce cuprinde legea română în ce privește lipsa unei dispozițiuni privitoare la pierderea naționalității din cauza părăsirii țării, pe timp îndelungat, fără spirit de întoarcere²⁾.

Decăderile dela naționalitatea română

1). În trei cazuri legislațiunea nouă pedepsește pe român cu pierderea naționalității sale fără ca dânsul să fi obținut alta. Acestea sunt următoarele: a) exercițiul unei funcțiuni publice în străinătate,

1) În privința pierderii naționalității prin *naturalizare* într-o țară străină: A se vedea lucrarea noastră: „Naturalizarea în România, 1925”, pag. 157—168, iar în ce privește pierderea prin *legitimare* de către un străin, o vom comenta la partea privitoare la legitimare. Pierderea naționalității prin *căsătorie* este tratată în aceeași lucrare „Naturalizarea”, pag. 168—178. *Retragerea naturalizării* este cuprinsă în aceeași lucrare, pag. 134—155, și, în fine pierderea prin *opțiune* o vom trata la această materie specială.

2) A se vedea: „Pandectele române”, No. 1 din 1926 „doctrina”.

fără autorizarea guvernului român; b) supunerea pentru oricât de puțin timp la o protecție străină, ori din ce fapt ar rezulta aceasta; și c) serviciu militar sau alăturare la vre-o corporație militară străină, fără autorizarea guvernului român.

Aceste decăderi, existente și în codicele civil, sunt criticate de către unanimitatea autorilor, sub cuvânt că ele lasă pe naționali. căror li se înflig aceste pedepse, lipsiți de orice naționalitate, situațiune contrară principiilor și supusă multor neajunsuri. „Este contrar regulilor dreptului ginților spun d-nii *Pillet & Niboyet*, de care din nenorocire multe țări se mai îndepărtează, de a retrage unui național calitatea sa într'un moment când el n'a dobândit alta. Ori, un stat n'are dreptul de a obliga pe celelalte state ca să primească pe acei pe cari nu-i mai voeste și nimic nu este mai regretabil ca existența indivizilor fără patrie. Ar fi mai bine de a se căuta măsuri preventive și restrictive într'altă ordine de idei”³⁾.

Cogordan discutând chestiunea spune că ideea de a pedepsi unele fapte rele cu pierderea naționalității provine din confuziunea ce se face între cei doi termeni: cetățeanul și naționalul unui stat. Naționalitatea nu este decât aptitudinea de a se bucura de drepturile de cetățean; se poate numai declara decăzuți din toate drepturile lor indivizii cari s'au făcut culpabili de oarecare crime, dar nu se poate ridica calitatea de național decât acelora cari s'au alăturat la o naționalitate străină”⁴⁾. Deosebirea semnalată între naționalitate și cetățenie se face de unele Constituțiuni ale statelor americane; iar, altele, întrebuintează când un termen când altul, după cum ne arată distinsul profesor chilian, d. *Alvarez*, care face deosebire între drepturile naționalului *pasiv* și cele ale cetățeanului *activ*. După sistemul său, în afară de naturalizare, pierderea cetățeniei nu atrage pe acea a naționalității⁵⁾.

2). Am arătat și altă dată că după teoria legii noi române asupra naționalității nu există deosebirea ce se face de acești autori remarcabili între *cetățenii* și *naționali* unui stat⁶⁾. D. *Iorga*, cu spiritul său pururea naționalist, a cercat în Camera constituantă să facă asemenea deosebire între *cetățenii români*, acei investiți cu toate drepturile politice și care etnicește nu sunt români și între *românii adevărați* sub raportul etnic.

3) *Pillet et Niboyet*, „Droit international privé”, pag. 169”.

4) *Cogordan*, „La Nationalité”, pag. 287. *ebullos*, renumitul profesor din Buenos-Ayres consideră această doctrină ca adevărată. „La Nationalité”, III, pag. 441. *Weiss*, în opera sa nu se pronunță asupra chestiunii.

5) *Alvarez*, „Le droit international américain”, *Pedone* 1910, pag. 322.

6) *Naturalizarea în România*, 1925, pag. 17.

În determinarea drepturilor și îndatoririlor constituționale, noii noștri legiuitori, atât cel constituțional cât și alcătuitorul noii legi asupra naționalității, sau referit la cetățeanul român sub raport de drept public al Statului, fără a-l privi din punct de vedere etnic. În acest sens, prin cuvântul *român* a înțeles să cuprindă pe minoritari și pe toți cetățenii străini de rasă, cari se bucură de drepturile politice. O singură favoare a acordat Constituțiunea și noua lege a naționalității românilor *de origine*, ușurându-le formalitățile la naturalizare și scutindu-i de stagiul (art. 10).

În acest sistem de contopire a calităților de cetățean și român, legiuitorul nou a avut dificultate ca să ridice numai calitatea de cetățean și să mențină naționalitatea română. Și, cu drept cuvânt, s'a zis: Ce fel de naționali români, fără drepturile de cetățenie mai rămân naturalizații și toți cei deveniți naționali prin anexiune, dacă li se ridică drepturile civile și politice? Ei nu sunt români, de origine, așa că dacă sunt lipsiți de zisele drepturi, mai pot fi considerați că continuă a rămâne naționali români?

Este adevărat că după articolele 22 și 23 din codicele penal pot exista români lipsiți de toate drepturile civile și politice, inerente calității de cetățean, în urma condamnățiunii la degradățiune civică, așa că legiuitorul din 1924 ar fi putut urma aceeași cale de decretare a incapacităților, în sensul codicelui penal, lăsându-le intactă calitatea de național. Dar, noul legiuitor socoate degradățiunea civică, pedeapsa codicelui penal, ca prea indulgentă. Dânsul dorește continuu și constant devotament al supușilor săi, și din punct de vedere al interesului general găsește util de a isgoni cu totul din cetate pe toți cei cari se supun cât de puțin timp, fără voia țării, unei protecțiuni străine. De altminteri, față cu generalitatea termenelor din art. 36 al legii noi, reiese că infractorii pedepsiți după textul codicelui penal pentru fapte ce intră și în zisul articol 36, vor suferi și desnaționalizarea, alătura cu pedepsele penale.

Măsura legiuitorului nou de a lipsi de patrie pe persoanele care le lovește este severă și contrară dreptului ginților, după cum spun autorii; dar, observăm, că, în această materie, legiuitorul nou are în vedere persoane pe care le socoate nedemne de a le mai menține naționalitatea, întru cât în mod voluntar și ostentativ se dedau la fapte ce pot fi socotite ca venite din partea unor înstrăinați de sentimente românești.

Alătura de legea franceză, codicele civil român și noua lege română a naționalității nu sunt sin-gure care să prevadă asemenea măsuri severe. În

Grecia, Olanda, Portugalia, Norvegia se prevede desnaționalizarea acelor cari primesc servicii la străini, sau funcțiuni militare fără autorizarea guvernului ⁷⁾.

Și, în fine, cu toată cerința dreptului ginților de a se evita pe cât se poate heimathlosatul, vedem că Statele, chiar în ultimul timp, se orientează în stabilirea normelor privitoare la naționalitate de regulă contrare acestui însemnat principiu internațional. Astfel, în noua lege a naționalității Republicii austriace, din 30 Iulie 1925, se prevede cazul ca un cetățean local să fie în același timp supus austriac și supus străin ⁸⁾.

Dar, să presupunem că s'ar admite sistemul propus de d. *Cogordan*, în rezolvirea sancțiunilor ce este nevoit a prevedea legiuitorul contra naționalilor cari au legături neautorizate cu țările străine, și că deci i-ar pedepsi cu degradățiunea civică, menținând inerent calității de național, dar ar rămâne supus du-le calitatea de național. „Un asemenea individ, adaugă citatul autor, n'ar mai avea nici un avantaj inerent calității de național, dar ar rămâne supus tuturor sarcinilor care apasă asupra cetățenilor“ ⁹⁾.

Nu știm la care sarcini se referă distinsul autor, pentru că mai întâi, după sistemul ce-l profesează, cetățeanul nedemn care ar fi pedepsit cu pierderea drepturilor civile și politice nu poate fi obligat a se supune legii recrutărei, care înlătură dela serviciul militar asemenea persoane nedemne. Și, apoi, nici la celelalte servicii nu poate fi supus un om compromis, care, fiind dovedit că este lipsit de sentimentul iubirii de patrie, desigur, că nu i se va face cinstea vre-unei însreînări oficiale.

Socotim, cel puțin pentru timpurile actuale, prevederea legiuitorului ca o măsură prudentă, menită în trecut ca și acum de a înfrâna pe toți acei cari în orice mod s'ar încerca să-și depună forțele în ajutorul unei țări străine, în loc de a întrebuița toată activitatea, tot sporul muncii în interesul patriei lor.

Astăzi, când după unire, au devenit români mii de persoane de origină atât de diferită, când alte mii sunt pe cale de a fi naturalizate, a procedat cu seriozitate legiuitorul nou, menținând, ca precauțiune, vechile măsuri de siguranță, care, sub vechiul regim, au fost din fericire foarte rar aplicate.

În situațiunea actuală, fiind mai ușor posibil pericolul celor cari ar putea opera pentru străini în

7) Art. 23 § 2 grec; 7 § 4 olandez; 22 § 2 portugez și 2 al c. norvegian.

8) „Monitorul legilor austriace“, Bundesgesetzblatt, No. 285. Art. 4. „Cetățeanul austriac se poate acorda unui străin:

§ 3 „Dacă dovedește că în cazul dobândirii cetățeniei austriace pierde cetățenia pe care a avut-o până atunci. Dacă însă aceste persoane; conform legilor statului, cărui îi aparțin, pot păstra și în cazul dobândirii unei cetățeniei străine și cetățenia lor de până atunci, se poate face abstracțiune de această dovadă“.

9) *Cogordan*, op. cit. pag. 290.

dauna țării, menținerea unei aspre măsuri chiar numai pentru un serviciu neautorizat este necesară, căci, prin desnaționalizare, românul ori care ar fi de origine sau devenit prin beneficiul legii, trece ca străin; și poate fi și expulzat ca un element de dezordine și de primejdie.

3). Ca observațiune generală putem adăoga că pierderea naționalității române în cazurile de care ne ocupăm are loc *de drept* din momentul ce condițiunile legii sunt îndeplinite. Nu este însă mai puțin adevărat că manifestarea de voință rezultând în aceste cazuri în mod *tacit*, trebuie să rezulte din fapte categorice, după cum s'a pronunțat jurisprudența română în mai multe cazuri.

Ca și în Franța, nu există nici procedură, nici instanță, și cu atât mai puțin publicitate, care să decreteze desnaționalizarea¹⁰⁾. Ea se produce în contra voinței aceluia ce o încearcă; dar, nu este mai puțin adevărat că faptele ce dau loc unei asemenea decăderi, trebuie să fie *voluntare* adică să fie săvârșite de o persoană capabilă de a-și schimba naționalitatea, așa că minorul nu poate încerca zisa decădere¹¹⁾.

Intru cât nici noul legiuitor n'a complectat lacuna ce exista sub vechia legislațiune în ce privește procedura și instanța desnaționalizării, rămâne ca orice contestațiune a celor interesați să fie dedusă tribunalelor ordinare, care, singure, vor decide dacă naționalitatea română este sau nu pierdută. Nici nu s'ar putea lăsa guvernului apreciere suverană în aceste chestiuni delicate, ceia ce ar fi fost de a înălțura naționalilor orice garanție contra abuzurilor, pe care uneori interesele politice le-ar putea provoca. Hotărîrea dată în cauză nu va avea decât autoritatea relativă a lucrului judecat¹²⁾, așa că pierderea naționalității nu poate fi opusă de plin drept celor de al treilea de bună credință.

Adăogăm, că efectele pierderii naționalității în cazurile de care ne ocupăm, sunt de drept hotărîte după principiul general al neretroactivității, numai pentru viitor. Și, în fine, întru cât aceste decăderi, sunt decretate ca pedepse de legiuitor; și, deci, cu caracter pur personal, nu pot avea înrăurire asupra femeii și copiilor minori a aceluia ce le suferă.

§ 1. Funcțiuni publice în străinătate

4). Pierde naționalitatea română după articolul 36 aliniatul d din noua lege: „românul care a primit fără autorizarea guvernului român vreo funcțiune publică dela un guvern străin“. Acest aliniat

nu este decât reproducerea aliniatului b al art. 17 din codicele civil. Din examinarea sistemelor urmate de celelalte legislațiuni europene, observăm că ele se divid în două mari grupe: unele, aplică pierderea naționalității prin acceptarea funcțiilor publice dela guvernele străine, cu sau fără înjoncțiune prealabilă a ordinului de a le părăsi, și altele care conservă în totalitate naționalitatea, chiar în urma primirii lor.

În prima grupă găsim decăderea în mod automat ca în legea română: legea greacă, cea a Țărilor de jos și portugeză, iar decăderea, după înjoncțiune, în legile: germană, bulgară și ungară. Se conservă naționalitatea, chiar prin acceptarea unui oficiu public străin, după legile belgiană, daneză, italiană și norvegiană¹³⁾.

Legiuitorul nostru este mai sever decât legiuitorul francez, care înflige decăderea numai dacă francezul, după ce a acceptat o funcțiune publică conferită de un guvern străin, o conservă cu toată înjoncțiunea ce i este făcută de a se lepăda de dânsa (art. 17 al. 3 cod. civ. fr.)

Pentru ca decăderea să aibă loc, în sistemul legii noastre, se cer trei condițiuni: a) conferirea unei funcțiuni publice fără autorizarea guvernului român; b) acceptarea și c) intervențiunea unui guvern străin care s'o fi conferit.

După cum arată și *Alexandresco*, pentru ca desnaționalizarea să aibă loc, trebuie ca românul să fie investit, în străinătate, cu o funcțiune politică, administrativă sau judiciară, implicând participare în exercițiul puterii publice străine¹⁴⁾.

În caz de contestațiune, tribunalele vor hotărî, după fiecare caz, ce se înțelege prin funcțiune publică străină. Din acest punct de vedere, fiindcă este vorba de o incompatibilitate cu calitatea de român, trebuie să avem în vedere concepțiunea pe care legile românești o au privitor la funcțiunea publică. D-nii *Niboyet* și *Pillet*, cari tratează această chestiune, spun că „nu este suficient de a cerceta dacă profesiunea exercitată de către un francez este în Franța, în fapt, o funcțiune publică, dar dacă condițiunile în care ea se exercită în străinătate corespund unui raport de subordonare, așa precum evocă necesarmente noțiunea franceză a funcțiunii publice“¹⁵⁾. Astfel, dacă am presupune că serviciul poștei într-o țară anumită n'ar fi monopolizat de Stat, și că deci toți impiegații ar fi socotiți ca par-

13) Art. 27 al. 1 legii germ. din 1913; art. 17 al. 1 legii bulgare din 1908; art. 30 al. 1 legii ungare din 1879; art. 23 § 2 al. 1 legii grece; art. 7 § 4 al. 1 legii Țărilor de jos din 1892; art. 22 § 2 al. 1 legii portugeze. A se vedea detalii *Zeballos*, „La Nationalité“ pag. 420.

14) *Alexandresco*, „Cod. civ.“ I, pag. 370; *Weiss*, op. cit. pag. 470.

15) *Pillet* & *Niboyet*, op. cit. pag. 170.

10) *Pillet* & *Niboyet*, op. cit. pag. 154.

11) *Weiss*, op. cit. pag. 468. *Alvarez*, op. cit. pag. 338.

12) *Pillet* & *Niboyet*, op. cit. pag. 154 contra: *Alvarez*, op. cit. pag. 342.

ticulari, totuși, românul care ar intra într'un asemenea serviciu postal, neautorizat, ar pierde naționalitatea, întru cât un asemenea oficiu corespunde în realitate unei funcțiuni publice din țară¹⁶⁾.

Doctrina franceză expune divergențele ce se ivesc în practică, în aplicațiunea textului legal, la toate chestiunile atât de diferite ce se prezintă în această materie. Tribunalele române n'au avut ocaziune a se pronunța în tot timpul de când este în vigoare codicele civil. Credem că, în general, pentru ca decăderea din naționalitate să aibă loc trebuie ca funcțiunea, conferită românului de guvernul străin, să fie însoțită de jurământul de credință față de autoritatea suverană străină și să fie retribuită.

În acest sens *Alexandresco* arată că exercițiul în străinătate a profesiei de avocat, institutor, profesor, medic, chirurg, nu se consideră ca funcțiuni publice, cu excepție pentru medicii și chirurgii alipiți pe lângă spitalele publice, care prestează jurământ guvernului străin și primesc salariu dela acest guvern¹⁷⁾.

Credem că regretatul comentator al codicelui civil s'a referit la profesorii particulari, pentru că în ipoteza în care profesorul este chemat a funcționa la o școală ce depinde de Statul străin, și nu la o instituție cu existență și autonomie proprie, dânsul va fi considerat ca funcționar public străin și deci i se aplică decăderea. „În tot cazul, după cum spune de *Foleville*, va fi totdeauna o măsură de precauțiune și o garanție ca românul să se întărească cu autorizarea guvernamentală, mai înainte de a primi o însărcinare plătită de un guvern străin“¹⁸⁾.

5). Insuși textul legii înlătură dintre cazurile de decădere a naționalității însărcinările private și onorifice pe care un guvern străin le-ar acorda unui român. În acelaș mod se exclud: titlurile onorifice, decorațiunile și admiterea într'o societate culturală sau economică.

De multe ori asemenea distincțiuni se acordă de guverne supușilor unui stat străin, după cum spune un renumit autor, cu intențiuni înalte de cordialitate internațională, mai mult decât de a exercita influență asupra indivizilor favorizați¹⁹⁾.

De altmintreli nici nu se poate admite ca oameni superiori, ca acei cari de ordinar primesc asemenea onoruri, să uite devotamentul ce-l datoresc patriei lor proprii. În ce privește decorațiunile străine, nici nu pot fi acceptate fără autorizarea Suveranului.

În Franța, însă, prin un avis al Consiliului de Stat, s'a decis că trebuie autorizatiunea guvernului francez pentru orice serviciu, fie pe lângă persoana, sau pe lângă membrii familiei unui prinț străin, chiar un serviciu de onoare ca acel de chambellan²⁰⁾. Această decizie este criticată de către autori, sub cuvânt că asemenea serviciu de onoare se împacă cu cerințele patriotismului cel mai riguros.

6). Funcțiunea publică oferită românului trebuie să fie acceptată de dânsul ca să intre în dispozițiunea de rigoare a legii. În această privință negreșit că dacă unui conațional i s'ar impune în mod forțat o însărcinare publică, caz ce s'ar putea întâmpla foarte rar, n'ar fi consimțământ valid și deci decăderea nu poate avea loc. D. *Weiss* spune că acceptarea funcțiunei străine este elementul de cea mai mare importanță²¹⁾.

7). Credem că prin întrebuintarea expresiunei „guvern străin“, noul legiuitor ca și cel francez s'a referit și la demnitățile acordate de alte instituțiuni publice străine, care nu au nevoie de investitura guvernului. Astfel, dacă un român ar primi o funcțiune electivă într'un parlament străin, el pierde naționalitatea, după cum acelaș rezultat ar fi dacă ar primi însărcinarea oficială ce i s'ar atribui de către o comună sau un institut financiar, pus sub supravegherea și dependența statului străin.

§ 2. Supunerea la protecțiunea străină

8). Naționalitatea română se pierde prin supunerea pentru oricât de puțin timp la vreo protecțiune străină. Și noul legiuitor a adaus la acest aliniat, ce există și în codicele civil, cuvintele: „ori din care fapt ar rezulta aceasta“ (art. 36 al. e).

Această dispozițiune, după cum arată și *Alexandresco*, este proprie vechii noastre legislații și are o rațiune istorică. Sub vechile legiuri, unii naționali spre a scăpa de sarcinile datorate țării, se supuneau protecțiunei unui consul străin, făcându-se *sudiți*. Aceștia, prin fraudele săvârșite de Consulate, se sustrăgeau dela plata impozitului și alte datorii, fără a câștiga vreun drept dela țara sub a cărei protecție se puneau, fiind numiți *protejați* spre a se deosebi de adevărații supuși străini. Prin ambele Regulamente organice s'a protestat contra acestei situațiuni²²⁾. Prin articolul 19 al legii electorale din 1866 s'a scos pe *sudiți* de sub drepturile politice; iar, prin art. 32 din Constituțiune și 17 al. c din codicele civil, s'a decretat pierderea calității de român chiar pentru punerea în scurt timp sub o protecțiune străină. Aceasta pentru a se înlătura repetarea unor triste obiceiuri.

16) Sub codicele civil s'a decis că românul, care, neautorizat, a fost funcționar postal, chiar în România, pe când poștele și telegrafele erau în mâinile străinilor și-a pierdut naționalitatea. *Alexandresco* op. cit. I, pag. 371 și decizia ce o invocă.

17) *Alexandresco*, op. cit. pag. 371.

18) *Foleville*, „La Naturalisation“, pag. 375.

19) *Zeballos*, „La Nationalité“, III, pag. 440.

20) *Foleville*, op. cit. pag. 369.

21) *Weiss*, op. cit. pag. 4 4. *Alvarez*, op. cit. pag. 331.

22) *Alexandresco*, op. cit. I, pag. 372.

9). În dese ocazii tribunalele și Înalta Curte de Casație au avut ocaziune de a aplica aliniatul de care ne ocupăm. Și cu satisfacție constatăm că, pe când la început nu era fixată o interpretare constantă a zisului aliniat, așa că soluțiunile variau în nesiguranța ce domina jurisprudența, s'a găsit în urmă adevărata intențiune a legiuitorului și norme sigure de interpretare, așa că vom putea ușor să determinăm adevăratul criteriu în soluționarea chestiunii.

Astfel, la început, s'a decis de suprema instanță că pentru pierderea naționalității nu este suficient servirea de un pașaport străin, ci trebuie o cerere formală din partea celui interesat²³), ceea ce ni se pare contrar textului legal, din care nu răsare, între condițiunile existenței decăderii, nici cererea către statul protector, nici ca cel care a obținut protecțiunea să fi devenit cetățean a aceluia stat.

Mai târziu, în 1898, Înalta instanță a fixat adevărata teorie, care s'a menținut și până astăzi, în sensul că servirea de un pașaport străin poate în principiu să constituie o renunțare la cetățenia română; dar, pentru a se stabili caracterul renunțării, trebuie a se examina intențiunea celui care, în mod incidental, s'a servit de un asemenea act precum și asupra împrejurărilor în care a intervenit.

În acest sens, Casațiunea a decis, în diferite rânduri, că servirea de un pașaport străin spre a fi scutit de serviciu militar, contribuțiune, sau alte îndatoriri, ce legile le impune în sarcina cetățenilor români, conduc la pierderea cetățeniei române²⁴). Jurisprudența mergând pe această cale sokoate procurarea unui pașaport străin numai ca o presumpțiune că individul s'ar fi supus protecțiunii altui stat; și, numai confirmarea acestei manifestări de voință prin un fapt categoric, dacă pașaportul a servit spre dobândirea unui drept sau scutirea de o sarcină, dă loc sancțiunii legale. Simpla procurare a actului, fără întrebuițare, nu poate da naștere decăderii legale.

10). Nu trecem cu vederea spre a semnală o importantă sentință a Tribunalului Dorohoi, care face aplicațiune perfectă a interpretării ce susținem. „Întru cât, zice tribunalul, este controversă în doctrină asupra chestiunii de a se ști dacă anexiunea modifică statutul juridic al persoanelor din punctul de vedere al naționalității, chiar din momentul anexiunii sau numai din ziua ratificării tratatelor de

pace, o asemenea incertitudine se poate repercuta și în mintea supușilor anexați; putând, deci, să producă atâta confuziune încât să le ridice puțința unei cunoștinți exacte asupra caracterului și mai ales asupra consecințelor unui fapt ce numai în mod incidental pune în discuțiune chestiunea naționalității cum e utilizarea de pașaport străin²⁵). Dacă, dar, un asemenea supus s'a servit de pașaport străin, în intervalul ce desparte anexiunea de ratificarea tratatului, acest singur fapt nu poate conduce la sancțiunea legală, întrucât supusul n'a-vea o cunoștință lămurită în ce privește situația sa juridică sub raportul naționalității; putând să creadă că va rămâne strein până la ratificarea tratatului, după cum în realitate s'a și susținut de o parte din jurisprudență, până ce s'a fixat în sens contrar.

Dacă eroarea de drept aduce asemenea consecințe, nu rămâne îndoială că forța majoră conduce la acelaș rezultat. Astfel, românul, care în țară străină, a pierdut pașaportul; și, numai în interesul înapoierei sale în țară și procură și se servește de un pașaport străin, nu poate cădea în categoria celor pe cari legea îi pedepsește în mod automat cu pierderea naționalității. Aceasta este singura soluțiune equitabilă, cu toată asprimea legii noi, care n'a putut modifica simțul de dreptate comun.

11). Consiliul de miniștri, în elaborarea regulamentului pentru organizarea Dobrogei noi, din 1921, a înțeles în acelaș sens decăderea dela naționalitate pentru servire cu pașapoarte străine.

În articolul 22 al acestui regulament se prescrie: „Nici un locuitor, având domiciliul stabil în Dobrogea-Nouă nu va putea fi considerat că ar fi renunțat la supușenia română, pentru simplul fapt că, silit de împrejurări, a obținut și s'a folosit vremelnic de pașapoarte sau de acte străine dela data de 28 Iulie 1913 și până la decretarea regulamentului de față“. Astfel, a fost consacrată, pe cale de dispozițiune regulamentară, și de puterea executivă interpretarea ce reiese din spiritul legii. Această interpretare va urma desigur și sub regimul legii noi, care deși a înăspriș sistemul, n'a derogat dela aplicațiunea principiilor de drept comun.

(Va urma).

Dimitrie G. Maxim

*fost președinte la Curtea de Apel,
Avocat*

23) Dec. Cas. II, No. 108 din 1894, „Dreptul“ No. 75 din 1881, pag. 65; Tribun. Bașu II, „Dreptul“, 1923, pag. 325; Cas. II, No. 82. Ap il, 1890, „Buletinul“, 486; Cas. 108, d n 1884, „Bulet“. 1883.

24) Cas. II, No. 12 „Buletinul“, pag. 200; Cas II No. 323, 1898, „Dreptul“, No. 38 din 1893. În acelaș sens Curtea de Apel din Galați. S. II Oct. 1898 „Dreptul“ 18-8, pag. 617.

25) Tribunalul Dorohoi, Ordonanța președ, No. 435, Hamangiu, „Cod. civ. anotat“, 1 pag. 62

JURISPRUDENȚA ROMÂNĂ

INALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTITIE

(Secțiuni-Unite)

Audiența de la 21 Ianuarie 1936

Președinte D-lui Gh. V. Buzdugan, prim-președinte

Marian Nicolae și alții cu Ministerul Public

STARE DE ASEDIU.—LEGEA DIN 1916.—DACĂ A RĂMAS ÎN VIGOARE
ȘI ÎN URMA PROMULGĂRII ACTUALEI CONSTITUȚII.—ART.
128 AL. 2 ȘI 137 DIN NOUA CONSTITUȚIE.

Legea din 1916 care autoriză decretarea stărei de asediu fiind în armonie cu dispozițiunile din actuala Constituție, care prin art. 128 al. 2, prevede că în caz de pericol de stat, se poate prin lege institui starea de asediu, generală sau parțială, continuă a fi în vigoare și astăzi pe baza dispozițiunilor art. 137 din aceeași constituție, cari prescriu că numai dispozițiunile de legi contrare celor înscrise într'ansa rămân abrogate din ziua promulgării ei.

No. 1.—Respins recursul făcut de Marian Nicolae și alții în contra deciziei No. 726/925 a Consiliului permanent de revizie al arm. tei.

S'au ascultat d-nul avocat Pompiliu Ioanițescu în dezvoltarea motivului de recurs și d-l procuror general Sambulescu în concluziuni pentru respingerea recursului.

Curtea deliberând,

Asupra motivului 1 din recursul făcut de Marian Nicolae și alții în contra deciziei No. 726/925 a Consiliului permanent de revizie al armatei, motiv trimis în judecata Secțiilor-Unite și al cărui cuprins este următorul:

1. „Legea stărei de asediu este neconstituțională”.

Având în vedere că prin legea din 14 August 1916, se prevede posibilitatea decretării stărei de asediu pentru un timp determinat;

Având în vedere că prin motivul de recurs nu se deduce în judecata secțiunilor-unite, chestiunea expirării termenului pentru care s'a declarat starea de asediu, pe temeiul legii menționate, chestiune care, de altfel, este de competența secției a II-a a acestei Curți;

Că se susține însă, cum că legea din 1916 care autoriză decretarea stărei de asediu ar fi neconstituțională, întru cât constituția din 1866 ea și constituția din 1923, interzice suspendarea măsurilor menite a garanta libertățile și drepturile constituționale și desființează toate legile anterioare privitoare la starea de asediu.

Considerând că este fără interes în cauză de a examina susținerea de neconstituționalitatea legii stărei de asediu în raport cu Constituția din 1866, căci, ori care ar fi soluțiunea în această privință, ceiace importă și este determinant în cauză este nu-

mai chestiunea dacă acea lege contrazice, ori este în acord cu prevederile noiei Constituții din 1923, care cârmuește astăzi Statul Român întregit.

Considerând că prin art. 128 al. 2 din actuala Constituție se prevede că, în caz de pericol de stat, se poate prin lege institui starea de asediu generală sau parțială, iar art. 137 prescrie că din ziua promulgării noiei Constituții, rămân desființate dispozițiunile din legi contrarii celor înscrise în această constituție.

Considerând că din aceste dispozițiuni constituționale rezultă învedereat, că legea din 1916 care autoriză decretarea stărei de asediu este în armonie cu noua Constituție, care permite luarea acestei măsuri prin lege în caz de pericol de stat și prin urmare acea lege necontravenind nici unei dispozițiuni constituționale a fost prin aceasta chiar menținută;

Că, în aceste condițiuni, motivul I de recurs este neîntemeiat și întrucât și celelalte motive de recurs au fost respinse ca neîntemeiate de secția a II-a a acestei Curți, recursul urmează a fi respins.

Pentru aceste motive, declară constituțională legea stărei de asediu și în consecință respinge recursul.

BIBLIOGRAFE

A APĂRUT:

În editura librăriei „Pavel Suru”, București, Calea Victoriei, No. 73.

CODUL

CONTRIBUȚIUNILOR DIRECTE

Conținând legea contribuțiilor directe din 1923 cu expunerea de motive, dezbateri parlamentare, doctrină și jurisprudența la zi a Curții de Casație și a Curților de Apel,

de

VESPASIAN ERBICEANU

Consilier la Inalta Curte de Casație

ȘT. MIHĂESCU

Magistrat

și

G. ALEXIANU

Avocat

cu o scrisoare a

D-lui VINTILĂ I. C. BRĂTIANU

Ministrul Financelor

Prețul 200 lei.

Administrația revistei roagă pe d-nii abonați în întârziere a-i trimite cât mai neîntârziat costul abonamentului rămas neachitat.

Tabla de materii pe anul 1925 a apărut și se trimite abonaților în curent cu plata abonamentului.